

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації
до практичних завдань та семінарських занять
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини";
освітня програма "Міжнародний бізнес"
другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021

УДК 339.9(07.034)

Г52

Укладач А. О. Литвиненко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Глобальна економіка [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань та семінарських занять для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини"; освітня програма "Міжнародний бізнес" другого (магістерського) рівня / уклад. А. О. Литвиненко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 50 с.

Подано плани практичних занять, завдання з практичних робіт та методичні рекомендації до їх виконання. Матеріал сприяє закріпленню теоретичних знань студентів із навчальної дисципліни, дозволяє відпрацювати навички у використанні сучасного інструментарію в процесі здійснення оцінювання та аналізу глобалізації.

Рекомендовано для студентів спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини"; освітня програма "Міжнародний бізнес" другого (магістерського) рівня денної форми навчання.

УДК 339.9(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Глобалізація як економічне явище та феномен як об'єктивна закономірність розвитку людства постійно привертає увагу вчених та економістів. Причиною є те, що глобалізація, яка поглибилася у останній третині минулого століття, стала домінантою світового розвитку, адже вона є проявом сучасної постіндустріальної стадії розвитку світової економіки і суспільства у відносинах між країнами світу. Глобалізація набуває власної логіки й інерції, має все більший вплив і на розвиток національних економік різних країн, і України в тому числі.

Результатом розвитку процесу глобалізації є формування глобальної економіки. Тому навчальна дисципліна "Глобальна економіка" є важливою складовою економічної науки, а також передумовою успішної діяльності галузі, кожного господарюючого суб'єкта, важливою функцією ефективного управління й знаряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів, розвитком господарських процесів та їх результатами.

Однією із основних умов реалізації визначених пріоритетів є підготовка кваліфікованих фахівців для роботи у сфері економічної діяльності в умовах інтеграційних процесів.

Зростання відкритості національної економіки, інтенсифікація світогосподарських зв'язків зумовлюють підвищення актуальності та значення знань про рушійні сили, зміст та сутність процесів, що відбуваються в міжнародному господарському середовищі. Найбільш узагальненим їх виразом є глобалізація. Зі свого боку проявом глобалізації в економічній сфері є формування глобальної економіки. Вона охоплює всі сфери господарської діяльності людини, є результатом переходу спеціалізації та розподілу праці на глобальний рівень. Знання й розуміння об'єктивних передумов, змістовного наповнення, перспектив розвитку глобалізації дозволяє більш ефективно використовувати можливості та уникати загроз, що виникають у результаті розгортання процесів економічної глобалізації.

Навчальна дисципліна "Глобальна економіка" є базовою для фахівців у галузі міжнародного бізнесу, оскільки охоплює основні форми організації та ефективності господарювання на рівні основної структурної ланки міжнародного суспільного виробництва, дає необхідну сукупність теоретичних і практичних знань з управління міжнародною ринковою економікою на сучасному етапі її розвитку в Україні. Програму її вивчення складено

відповідно до освітньо-професійної програми і згідно з планом підготовки магістрів.

Метою освоєння дисципліни є оволодіння студентами методичних підходів і методів до вивчення проблем становлення та механізмів функціонування глобальної економіки.

Основними завданнями вивчення даної дисципліни є:

закріплення теоретичних знань із питань функціонування глобальної економіки, формування глобальної економічної системи та управління нею; розвиток навичок самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;

діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), виявляти повагу до різноманітності та міжкультурності;

засвоєння знань про передумови, зміст, перспективи та наслідки розгортання процесів економічної глобалізації, можливості, які вони відкривають перед суб'єктами господарчої діяльності в ході інтеграції України у світове господарство;

оволодіння навичками самостійного аналізу, ідентифікації та оцінювання можливостей ведення міжнародного бізнесу, що відкривають перед суб'єктами господарювання процеси глобалізації.

виявлення та оцінювання проблем розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації; розроблення стратегічних заходів для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів.

Об'єктом навчальної дисципліни виступає світова система господарювання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування єдиної системи економічної взаємодії на глобальному рівні.

Основна задача змістового модуля "Глобальна економіка" – формування у студентів знань та вмінь щодо аналізу тенденцій глобалізації економічного розвитку; виявлення та оцінювання проблем розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації; розроблення стратегічних заходів для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів.

Мета змістового модуля полягає у формуванні у студентів знань умов і факторів становлення та механізмів функціонування глобальної економіки.

Завдання змістового модуля визначаються вимогами до професійної підготовки магістра згідно зі спеціальністю та місцем кредитного модуля в навчальному плані.

Основними завданнями циклу практичних занять є:

закріплення теоретичних знань із питань функціонування глобальної економіки, формування глобальної економічної системи та управління нею; набуття практичних вмінь з аналізу тенденцій глобалізації економічного розвитку; виявлення та оцінювання проблем розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації; розроблення стратегічних заходів для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів.

Практичні заняття – це форма навчального заняття, згідно з якою викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує у студентів навички їхнього практичного застосування шляхом виконання відповідно поставлених завдань. У структурі таких занять переважає самостійна робота студентів.

Основними дидактичними цілями проведення практичних занять є:

забезпечення педагогічних умов для поглиблення і закріплення знань студентів із дисципліни, набутих під час лекцій та в процесі вивчення інформації, що виноситься на самостійне опрацювання;

мотивація студентів до колективного творчого обговорення найбільш складних та цікавих питань, спрямування їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування у них навичок самоосвіти;

оволодіння методами аналізу фактів, явищ і проблем, що розглядаються та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;

формування навичок професійної презентації отриманих результатів.

Особливістю практичних занять, як форми навчальних занять є:

активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

викладач надає студентам можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм будувати свої міркування;

такий підхід до організації аудиторної роботи передбачає сумлінну попередню підготовку студентів до занять;

якщо студенти не підготовлені до заняття, то практичне заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, студенти відповідають на них).

Методами проведення практичних занять є: ділові ігри; дискусія; творча презентація; економічні кейси; обговорення новин.

Ділова гра – є педагогічним засобом і активною формою навчання, яка інтенсифікує навчальну діяльність, моделюючи управлінські, економічні, психологічні, педагогічні ситуації і дає можливість їх аналізувати і виробляти оптимальні дії в подальшому.

Дискусія – форма колективного обговорення, мета якої – виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв'язання проблемної ситуації. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує до активного мислення.

Творча презентація – оформлення результатів самостійної роботи студента за обраною тематикою у вигляді презентації Microsoft Power Point. Презентація не має бути перевантаженою текстом, в її основі – оброблена інформація зведена в таблиці, діаграми, графіки, рисунки, фото та відео-матеріали. Презентація має супроводжуватись доповіддю студента та роздатковим матеріалом. Основна мета творчої презентації – заволодіти увагою аудиторії та якісно донести попередньо підготовлений матеріал.

Економічні кейси – метод ситуативного навчання на конкретних прикладах. Кейс-метод є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню розв'язувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем.

Обговорення новин – метод навчання, який дозволяє студентам орієнтуватись в актуальних подіях у світі, відстежувати їх вплив на економічні процеси, робити висновки та висувати гіпотези. Із змістового модуля "Глобальна економіка" передбачено виконання студентами поточної контрольної роботи.

Основною метою проведення контрольної роботи є встановлення інтегрального рівня засвоєння студентами теоретичних знань та вмінь за результатами вивчення розділів змістового модуля. Контрольні роботи виконуються на етапах завершення вивчення окремих тем. Аналіз виконання поточної контрольної роботи дає змогу виявити прогалини в знаннях і вміннях студента і скоректувати самостійну роботу студента з підготовки до заліку.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять за темами

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади глобальних досліджень

Семінарське заняття за темою 1.

Економічна природа глобальних трансформацій

Мета: дослідити економічну природу та виявити сутність сучасних глобальних трансформацій.

Завдання:

з'ясувати особливості феномену "глобалізація";
дослідити та охарактеризувати фактори глобальних трансформацій;
оцінити ступінь глобалізованості країн із різним рівнем соціально-економічного розвитку;
проаналізувати сучасні імперативи глобалізаційних процесів та виявити форми проявів ключових суперечностей глобального розвитку.

Компетентності: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність застосовувати знання на практиці, виокремлення особливостей та тенденцій сучасного етапу становлення глобальної економіки, здатність до аналізу новітніх тенденцій глобального розвитку та форм їх прояву, здатність визначати й оцінювати прояви економічного глобалізму, виклики і дисбаланси глобального розвитку та їхній вплив на міжнародні економічні відносини.

Результати навчання: систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин, розуміти закономірності та тенденції розвитку світового господарства і феномену нової економіки з урахуванням процесів інтелектуалізації, інформатизації та науково-технологічного обміну.

Форма проведення: експрес-опитування, дискусія з елементами аналізу, творча презентація, участь у кейсах та ділових іграх.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Експрес-опитування: "Сучасні глобальні трансформації та їх теоретичне відображення".

2. Дискусія з елементами аналізу з проблемних питань:
сучасна специфіка структури глобальної економіки;
ключові фактори глобальних трансформацій та їхня дуалістична природа;
система сучасних глобальних імперативів та характер їх прояву;
суперечності економічної глобалізації.

3. Творча презентація.

Творча презентація оцінюється у 10 балів.

"відмінно", повне і якісне розкриття теми (не менше 90 % потрібної інформації), увагою аудиторії вдалось заволодіти на 100 % під час супровідної доповіді – 10 – 9 балів;

"добре", достатньо повне розкриття теми (не менше 75 % потрібної інформації), або повна відповідь із незначними неточностями, увагою аудиторії вдалось заволодіти на 100 % під час супровідної доповіді – 6 – 9 балів;

"задовільно", неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації) та незначні помилки, увагою аудиторії вдалось заволодіти на 100 % під час супровідної доповіді – 6 – 4,5 бала;

"незадовільно", не відповідає змісту теми (не відповідає вимогам на "задовільно"), увагою аудиторії не вдалось заволодіти – 0 балів.

4. Участь у кейсах та ділових іграх.

Студенти також отримують бали за участь у кейсах та ділових іграх. Визначити правила роботи (коло очікувань) – домовленість зі студентами про співпрацю впродовж семестру. Висвітлення вимог викладача (до текстів, презентацій, відповідей) та побажань студентів (до перебігу дискусій, загальних правил роботи, методів проведення занять).

Методичні рекомендації до вирішення короткого кейсу

Кейс: "Як економіка входить у глобалізацію?"

Не лише впродовж навчання в університеті на обраних вами спеціальностях, а і в повсякденному житті Вам доводиться часто чути такі словосполучення, як: "глобальна економіка", "глобальна політика", "глобальна проблема". Ці терміни стали для нас звичними. Але який сенс ми

в них вкладаємо? Чи дійсно ми точно знаємо, що означає слово "глобальний"?

Проте, безспірно, наше переконання у тому, що глобальне – це щось значне, велике, всеохоплююче, надзвичайно важливе. Спробуємо розібратись із цим поняттям.

• *Як кожен з вас може пояснити сутність глобальної економіки? Які асоціації, приклади виникають у вас, коли ви чуєте термін "глобальна економіка"?*

• *Що таке "глобалізація"?*

• *Чи знаєте ви, з ким пов'язана поява терміну "глобалізація"?*

Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації.

Глобалізація – це процес всезростаючого впливу різних факторів міжнародного значення (наприклад, тісних економічних і політичних зав'язків, культурного та інформаційного обміну) на соціальну дійсність в окремих країнах.

Основна ідея, покладена в сутність глобалізації, полягає в тому, що значну кількість проблем важко адекватно оцінити і вивчити на національному рівні, рівні окремої країни та її міжнародних відносин з іншими країнами.

Замість цього їх необхідно формулювати з точки зору глобальних процесів. У результаті глобалізації світ стає більш пов'язаним і більш залежним від усіх його суб'єктів.

• *Як ви вважаєте чи однакові поняття "світова економіка" та "глобальна економіка"?*

Слід відмітити, що світова економіка та глобальна економіка є різними поняттями (рис. 1).

Рис.1. Поняття "світової" та "глобальної" економіки

Глосарій: постіндустріалізм, інтернаціоналізація, міжнародна мікро- та макроінтеграція, транснаціоналізація, регіоналізація, глобалізація, глобальна економіка, глобальний економічний розвиток, індекс глобалізації KOF, індекс економічної глобалізації KOF, індекс політичної глобалізації KOF, індекс соціальної глобалізації KOF, імператив, імперативи глобального економічного розвитку.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

1. На кожне заняття студенти готують короткі новини за темою заняття. Тема: переваги та недоліки глобальних процесів в економіці. Регламент обговорення – 10 хвилин.

2. Підготувати дві презентації від групи на такі теми: "Позитивні риси глобалізації", "Негативні риси глобалізації". Підготуватись до дискусії.

Презентація має супроводжуватись роздатковим матеріалом, містити ілюстрації, відео, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що аудиторія знаходиться в ролі "інвестора/клієнта", увагою якого необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Семінарське заняття за темою 2.

Становлення і сучасний формат глобальної економіки

Мета: проаналізувати суб'єктно-об'єктну диспозицію глобальної економіки на сучасному етапі її становлення.

Завдання:

з'ясувати характер взаємовідносин між основними учасниками глобальних трансформацій;

ідентифікувати основні ресурси розвитку глобальної економіки;

дослідити секторальну структуру глобальної економіки.

Компетентності: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність застосовувати знання на практиці, виокремлення особливостей та тенденцій сучасного етапу становлення глобальної економіки, здатність до аналізу новітніх тенденцій глобального розвитку та форм їх прояву, здатність визначати й оцінювати прояви економічного глобалізму, виклики і дисбаланси глобального розвитку та їх вплив на міжнародні економічні відносини, здатність до аналізу і синтезу інформації,

навики володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, здатність до аналізу значення та ролі основних учасників глобальних процесів; здатність до аналізу сучасної диверсифікованої секторальної структури глобальної економіки.

Результати навчання: систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин, розуміти закономірності та тенденції розвитку світового господарства і феномену нової економіки з урахуванням процесів інтелектуалізації, інформатизації та науково-технологічного обміну.

Форма проведення: семінар-дискусія, мозковий штурм, робота в малих творчих групах, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Семінар-дискусія з проблемних питань:

специфіка та характер взаємозв'язків між суб'єктами глобальної економіки;

нові суб'єкти глобальної економіки;

трансформація ролі держави в сучасних умовах;

нерівномірність забезпечення національних економік ресурсами глобального розвитку.

2. Мозковий штурм "Глобальні інформаційні мережі як ресурс розвитку глобальної економіки".

3. Робота в малих творчих групах: "Найменш розвинені країни як об'єкт, а не суб'єкт глобальної економіки".

4. Доповідь-презентація на теми: "Роль індивідуальних суб'єктів глобальної економіки"; "Міста-лідери як суб'єкти глобальної економіки".

5. Презентація. Презентації на тему переваг та недоліків процесів глобалізації. Після презентацій проводиться обговорення точок зору студентів.

Регламент обговорення – 50 хвилин.

Обговорення теми наступного практичного заняття: "Моделі розвитку глобальної економіки". Виділяють кілька основних моделей розвитку глобальної економіки: Американська, Західноєвропейська; Шведська; соціальне ринкове господарювання ФРН; Японська; Південнокорейська.

Регламент обговорення – 30 хвилин.

• *Що вам відомо про моделі розвитку глобальної економіки? Які основні види вам відомі?*

Глосарій: суб'єкти глобальної економіки, індивідуальні суб'єкти глобальної економіки, транснаціональні корпорації, мультинаціональні корпорації, глобальні корпорації, держави, кластери, регіональні блоки, міжнародні організації, глобальні інформаційні мережі.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

1. На кожне заняття студенти готують короткі новини за темою заняття. Регламент обговорення – 10 хвилин. Тема: моделі розвитку глобальної економіки.

2. На наступному занятті ми досліджуватимемо одне з обов'язкових запланованих питань – "Моделі розвитку глобальної економіки".

Необхідно проаналізувати вже існуючі глобальні економічні моделі та на основі отриманої інформації скласти свою модель розвитку глобальної економіки і продумати, чи доцільно її імплементувати для розвитку України.

Результати мають бути оформлені у вигляді творчої презентації. Презентація має супроводжуватись роздатковим матеріалом, містити ілюстрації, відео, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що аудиторія знаходиться у ролі "інвестора/клієнта", увагою якого необхідно заволодіти! Регламент однієї презентації – 10 хвилин.

Семінарське заняття за темою 3. Глобальний економічний цикл

Мета: дослідити сучасні диспропорції та асиметрії глобальної економіки, дослідити природу економічного циклу та виокремити критерії його глобальної ідентифікації.

Завдання:

проаналізувати сучасну диспозицію окремих регіонів на глобальній карті світу;

виявити специфіку сучасних диспропорцій глобального економічного розвитку;

описати форми прояву сучасних асиметрій глобальної економіки;

проаналізувати об'єктивність економічного циклу;

провести ретроспективний аналіз світових економічних криз;

виявити причини та оцінити наслідки глобальної економічної кризи.

Компетентності: здатність аналізувати й оцінювати геоекономічні показники країн із позиції національних економічних інтересів, здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, здатність до формулювання та обґрунтування власної точки зору щодо сучасної диспозиції окремих регіонів у глобальному економічному просторі; вміння виявляти основні диспропорції та асиметрії глобальної економіки.

Результати навчання: розробляти та досліджувати адаптивні моделі вирівнювання дисбалансів та нівелювання загроз глобального розвитку, пропонувати варіанти розв'язання проблем за результатами дослідження.

Форма проведення: семінар – розгорнута бесіда з проблемних питань, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Семінар – розгорнута бесіда з проблемних питань:

особливості процесу формування глобальної моделі міжнародного поділу праці;

кількісно-якісний аналіз соціально-економічного розвитку окремих регіонів та їхнє ранжування;

ключові диспропорції глобального економічного розвитку;

історичний аспект розвитку кризових явищ;

передумови глобальної економічної кризи;

характер протікання глобальної економічної кризи;

вплив глобальної економічної кризи на держави з різним рівнем соціально-економічного розвитку;

секторальний вимір наслідків глобальної економічної кризи;
проблеми формування дієвих механізмів антициклічного регулювання
глобальної економіки.

2. Доповідь-презентація на наступні теми: "Фінансові асиметрії та їх вимір", "Науково-технологічні асиметрії та їх специфіка", "Глобальний вимір соціальних асиметрій".

3. Бліц-опитування на тему: "Природа економічних циклів та їх різновиди".

4. Доповідь-презентація на теми: "Роль США в глобальній економічній кризі", "Вплив глобальної економічної кризи на економіку Китаю".

5. Презентація та дискусія на тему: "Моделі розвитку глобальної економіки. Власне бачення студентів".

Регламент обговорення – 50 хвилин.

6. Обговорення теми "Глобальні проблеми людства". Регламент обговорення – 30 хвилин.

• *Які ви можете виділити глобальні економічні проблеми? Які з них вас бентежать найбільше?*

Глобальні проблеми людства взаємопов'язані, охоплюють всі сторони життя людей, стосуються всіх країн і народів та верств населення.

Сьогодні все більшої актуальності набувають демографічні проблеми (старіння нації), зниження продуктивності праці, світові війни, міжнародний тероризм, епідемії, побічні наслідки стрімкого розвитку науки і техніки, міжнародна трудова міграція та ін. Розглянемо основні види глобальних проблем (рис. 2).

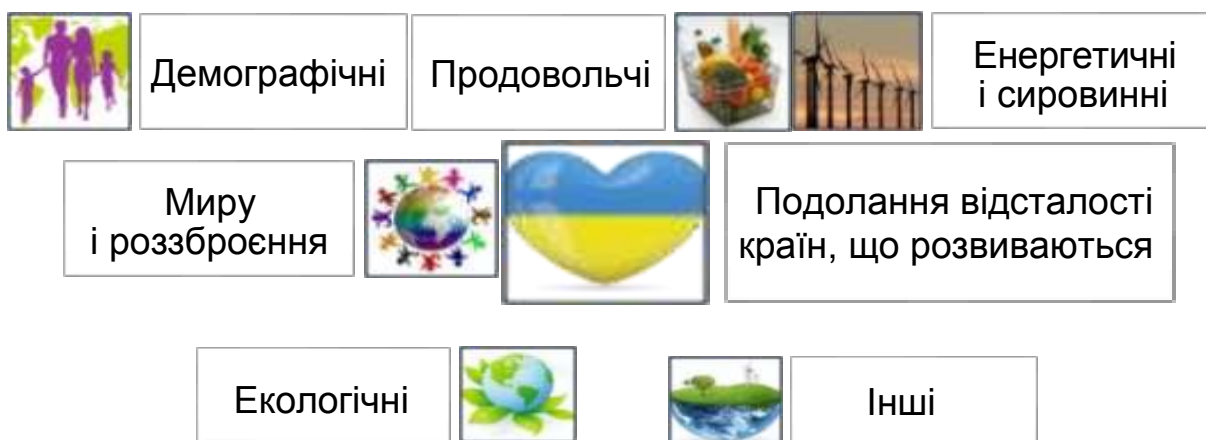

Рис. 2. Основні види глобальних проблем людства

Глосарій: глобальна стратифікація, диспозиція країн на економічній карті світу, глобальна модель міжнародного поділу праці, глобальні диспропорції, асиметрії глобального розвитку.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

1. На кожне заняття студенти готують короткі новини за темою заняття. Тема: глобальні проблеми. Регламент обговорення – 10 хвилин.

2. Підготувати власне бачення на структуру глобальних економічних проблем у вигляді творчої презентації. Дані мають бути актуальні, ваш погляд на 2020 – 2021 роки. Підготуватись до дискусії. Розповісти про найбільш вагомі для вас глобальні проблеми. Пам'ятайте, що презентація має супроводжуватись роздатковим матеріалом, містити ілюстрації, відео, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що аудиторія знаходиться в ролі "інвестора/клієнта", увагою якого необхідно заволодіти. Теми студенти обирають довільно за умови, що вони не повторюватимуться. За цим питанням може бути дві презентації. Регламент 10 хвилин.

Семінарське заняття за темою 4. Функціонування глобальних ринків

Мета: розкрити сучасні особливості механізмів функціонування глобальних ринків.

Завдання:

проаналізувати причини та фактори глобалізації товарних ринків; дослідити особливості формування глобального попиту на ринках товарів;

розглянути нові послуги на глобальному ринку.

Компетентності: здатність спілкуватися іноземною мовою, здатність прогнозувати тенденції розвитку міжнародних ринків з урахуванням кон'юнктурних змін, здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, вміти виявляти фактори глобалізації товарних ринків, аналізувати сучасні тенденції розвитку глобальних ринків товарів та послуг.

Результати навчання: визначати геоекономічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних

інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів.

Форма проведення: семінар – розгорнута бесіда з питань, доповідь-презентація, мозковий штурм.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Семінар – розгорнута бесіда з питань:

структурні елементи глобальних товарних ринків: попит, пропозиція, ціна, інфраструктура;

особливості формування глобального попиту і пропозиції на ринках товарів; глобальна інфраструктура у сфері товарного обміну;

механізм функціонування глобального ринку послуг;

фактори та засоби демократизації умов надання послуг на глобальному ринку;

сучасна диверсифікація послуг в глобальній економіці;

2. Мозковий штурм "Новітні види послуг в глобальній економіці".

3. Доповіді-презентації на теми: "Аутсорсінг у глобальній економіці", "Аутстафінг у глобальній економіці", "Консалтинг у глобальній економіці", "Коучінг у глобальній економіці";

4. Обговорення теми "Глобальні проблеми. Демографія". Регламент обговорення – 30 хвилин.

• *Які демографічні проблеми є актуальними сьогодні на вашу думку?*

• *Який вплив ці проблеми мають на світову економіку? А на економіку України?*

• *Як ви вважаєте чи є актуальною сьогодні проблема перенаселення?*

За останні 60 років населення Землі збільшилось більш ніж у два рази, і згідно з останнім звітом ООН – у наступні 12 років нас чекає нова хвиля зростання. Вже до 2050 року, за прогнозами ООН, на Землі проживатимуть близько 9 600 000 000 людей, що призведе до швидкого виснаження потенціалу Землі – від енергетичних ресурсів до запасів прісної води. Однак в останнє десятиліття народжуваність почала падати не тільки в розвинених країнах Заходу, але і в азіатських країнах, і з'явилося чимало скептиків, які вважають, що в майбутньому населення може навіть скоротитися. Вони висловлюють думку про те, що проблема перенаселенням на планеті населеній близько 7 млрд жителів все більше втрачає

актуальність. Цікаво дізнатись, що в середині 1960-х рр. англійським фізиком Джоном Фремліном зроблено розрахунки, згідно з якими на Землі зможуть розселитися 60 квадрильйонів жителів. А у 2005 році румунський фізик Віорел Бадеську зробив нові розрахунки і прийшов до висновку, що допустима чисельність населення Землі складає 1,3 квадрильйона людей, що в 200 000 разів перевищує чисельність населення планети сьогодні.

Демографічна статистика свідчить про те, що вже півстоліття спостерігається безперервне зниження темпів демографічного відтворення. Згідно зі статистичними даними, опублікованих інститутом стратегічних досліджень, темпи зростання населення з 1950 року по 2020 роки знизяться в усьому світі більш ніж у п'ять разів.

Тобто народжується на 32 % менше дітей, ніж необхідно для заміщення поколінь (так званого нульового приросту).

Глосарій: глобальний ринок, глобальний попит, глобальна пропозиція, глобальна ціна, глобальна конкуренція, інфраструктура глобального ринку, глобальний товарний ринок, глобальний ринок послуг, диверсифікація послуг, аутсорсінг, аутстафінг, консалтинг, коучінг.

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

1. На кожне заняття студенти готують короткі новини за темою заняття. Тема: демографічні проблеми. Регламент обговорення – 10 хвилин.

2. Підготовка презентацій на тему – глобальні демографічні проблеми. Які це саме проблеми, які їх аспекти, із чим вони пов'язані та на що впливають. Теми студенти обирають довільно за умови, що вони не повторюватимуться. Регламент творчої презентації – 10 хвилин.

Можливі теми:

"Біженці у країнах Європи";

"Старіння нації у країнах Європи";

"Як виглядатиме населення Європи через 50 років, хто житиме на цій території? Міграція інтелектуальної робочої сили".

Семінарське заняття за темою 5. Глобальний бізнес

Мета: дослідити економічну природу глобального бізнесу та виявити особливості його сучасних організаційних форм.

Завдання:

проаналізувати причини та фактори глобалізації бізнесу;
дослідити домінуючі глобальні стратегії розвитку ТНК та їх практичну імплементацію;

розглянути моделі інтеграції національних суб'єктів господарювання до транснаціональних структур.

Компетентності: здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, вміння працювати в команді, вміння дослідити феномен глобального бізнесу, ідентифікувати пріоритетні стратегії розвитку глобальних корпоративних структур, аналізувати вплив функціонування глобального бізнесу на розвиток країн-реципієнтів.

Результати навчання: систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин, ідентифікувати зміни кон'юнктури ринків під дією невизначених факторів, здійснювати їх компаративний аналіз, критично оцінювати наслідки ідей та ухвалених рішень із метою прогнозування тенденції розвитку глобальних ринків.

Форма проведення: мозковий штурм, проведення дебатів, міні-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань**1. Питання для "мозкового штурму":**

глобальне підприємництво як реальна економічна сила;
посилення процесів кооперації між глобальними конкурентами,
зростання стратегічного партнерства;

ретроспективний аналіз стратегій глобальних бізнес-структур;
корпоративні консолідаційні процеси в глобальному бізнес-середовищі як найбільш виразна компонента стратегії ТНК;

розкрити масштаби та сфери транскордонного злиття і поглинання.

2. Проведення дебатів на тему: "Проблема конфліктів та соціальної нерівності як наслідок діяльності ТНК в країнах-реципієнтах".

3. Міні-презентація на тему:

"Глобальні імперативи корпоративних стратегій розширення міжнародного бізнесу"; "Масштаби, динаміка та географічний вимір консолідаційних стратегій в глобальному бізнесі". Обговорення теми "Глобальні проблеми. Продовольчі проблеми". Регламент обговорення – 30 хвилин.

• *Як ви вважаєте у чому суть продовольчої проблеми сьогодні? У чому її глобальний аспект?*

Продовольча проблема – це викликана різними причинами і поступово наростаюча проблема нестачі продуктів харчування, яка призводить до недоїдання і голоду серед найменш забезпечених верств населення планети.

Продовольча проблема з'явилася одночасно з появою людини і по мірі його розвитку змінювала свої риси і масштаби, перетворившись у другій половині ХХ століття у світову, глобальну проблему.

Глобальний характер продовольчої проблеми визначається наступними обставинами:

кожен житель планети, кожна країна стикається із цією проблемою щодня;

розв'язання проблеми залежить від колективних зусиль усіх країн;

з аграрним виробництвом пов'язана велика сфера в міжнародному поділі праці;

продовольча проблема має глобальний характер в силу свого тісного взаємозв'язку зі складним завданням подолання соціально-економічної відсталості колишніх колоніальних держав.

Гроші і продовольство мають спільні риси: багато людей у надлишку володіють і тим, і іншим, однак набагато більше людей не має ні того, ні іншого.

Зауважимо, що продовольча проблема перестала бути актуальною лише для десятка індустріальних країн капіталістичного світу. І хоча споживання продовольства в цілому в післявоєнні десятиліття зростає у всіх регіонах, воно нерівномірно розподілене по континентах і по окремих державах:

по-перше, це індустріальні зони світу, враховуючи Західну і Північну Європу, Північну Америку, Австралію і Японію – регіони, які стикаються не з дефіцитом високоякісного продовольства, а з його надлишком;

по-друге, це райони півдня Європи та Середньої Азії, а також більшість країн Латинської Америки, країни Магрибу та АСЕАН, в яких продовольче забезпечення знаходиться на рівні, що наближається до норми з точки зору вимог ВООЗ ООН;

по-третє, це країни Східної Європи, СНД і Прибалтійські країни, а також Індія, Єгипет, Індонезія, продовольче забезпечення яких знаходиться на "допустимому" рівні відхилення від норми за стандартами ВООЗ ООН;

по-четверте, це країни, що розвиваються, переважна частина населення яких відчуває продовольчу кризу (яскравий приклад – країни південніше Сахари).

Один із факторів, що створює ускладнення продовольчого забезпечення – це диференціація рівнів світового сільського господарства.

Інший фактор, який зумовлює загострення продовольчої кризи, – зростання цін на основні продукти харчування.

4. Робота в малих творчих групах на тему: "Глобалізація бізнесу як фактор загострення екологічної проблеми".

Завдання для підготовки до наступного практичного заняття:

1. На кожне заняття студенти готують короткі новини за темою заняття. Тема: "Продовольчі проблеми". Регламент обговорення – 10 хвилин.

2. Підготовка презентацій на тему – глобальна продовольча проблема. Рекомендовані теми:

структура харчування у різних країнах (обрати кілька країн різних за рівнем розвитку та відобразити їх структуру харчування, що вживає середньостатистична родина і в якій кількості, як це виглядає у порівнянні);

географія голоду;

внесок науки у вирішення глобальної продовольчої проблеми (навести приклади останніх досліджень і розробок);

зв'язок продовольчої проблеми з іншими глобальними проблемами людства. Регламент творчої презентації – 10 хвилин.

Глосарій: глобальний бізнес, організаційні форми глобального бізнесу (ТНК, МНК, ГК та ін.), глобальне підприємництво, модель інтеграції бізнес-структур, паритетна взаємодія, країна-риципієнт, країна-базування, корпоративний глобалізм.

Змістовий модуль 2. Сучасний стан, проблеми та перспективи глобальної економіки

Семінарське заняття за темою 6. Суперечності і дуалізм сучасного етапу глобалізації

Мета: дослідити етапи становлення глобалізації та розглянути основні форми його прояву.

Завдання:

виявити ключові тенденції глобального технологічного розвитку;
дослідити потенційні механізми нівелювання технологічних асиметрій сучасного глобального розвитку.

Компетентності: здатність застосовувати кумулятивні знання, науково-технологічні досягнення, інформаційні технології для досягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства, здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел).

Результати навчання: розуміти закономірності та тенденції розвитку світового господарства і феномену нової економіки з урахуванням процесів інтелектуалізації, інформатизації та науково-технологічного обміну.

Форма проведення: семінар – розгорнута дискусія з проблемних питань, дебати, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Семінар – розгорнута дискусія з проблемних питань:
технологічна стратифікація країн та регіонів у сучасних умовах розвитку;

основні країни – донори та країни-реципієнти наукових знань та технологій;

глобалізація новітніх технологій;

2. Опитування. Тести.

1. Світова економіка – це:

а) частина ринку країни, яка орієнтується на іноземних покупців;

б) частина національних ринків, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;

в) сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, заснованих на міжнародному поділі праці та руху факторів виробництва;

г) сфера міждержавних відносин резидентів та нерезидентів.

2. Фактори виробництва за походженням поділяються на:

а) основні, розвинені;

б) загальні, спеціальні;

в) первинні, набуті;

г) унікальні та звичайні.

3. Міжнародна спеціалізація виробництва – це:

а) заснований на міжнародному поділі праці стійкий обмін між країнами продуктами, виробленими ними з найбільшою економічною ефективністю;

б) заснована на міжнародному поділі праці спеціалізація країн на конкретному виді товарів або послуг;

в) здатність з найменшими витратами на основі наявних у країні ресурсів задовольняти свої потреби;

г) правильна відповідь відсутня.

4. Міжнародна спеціалізація відбувається за такими напрямками:

а) геополітичний та міжкультурний;

б) соціальний та історичний;

в) галузевий та між виробничих зв'язків;

г) виробничий та територіальний.

5. Міжнародна економіка – це:

а) частина ринку країни, який орієнтується на іноземних покупців;

б) частина національних ринків, яка безпосередньо пов'язана із закордонними ринками;

в) сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, заснованих на міжнародному поділі праці та руху факторів виробництва;

г) сфера міждержавних відносин резидентів та нерезидентів.

6. Фактори виробництва за ступенем спеціалізації поділяються на:

а) основні, розвинені;

б) загальні, спеціальні;

- в) первинні, набуті;
- г) власні та запозичені.

7. Міжнародна кооперація виробництва – це:

- а) заснований на міжнародному поділі праці стійкий обмін між країнами продуктами, виробленими ними з найбільшою економічною ефективністю;
- б) заснована на міжнародному поділі праці спеціалізація країн на конкретному виді товарів або послуг;
- в) здатність із найменшими витратами на основі наявних у країні ресурсів задовольняти свої потреби;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. Міжнародна спеціалізація країн поділяється на такі групи:

- а) виробництво готової продукції та вузлів;
- б) технологічне виробництво;
- в) виробництво готової продукції, деталей і вузлів, технологічне виробництво;
- г) сфера виробництва, послуг та будівництва.

9. До якого виду ресурсів відносяться підприємницькі уміння, знання, інформація, технології:

- а) технологічні;
- б) трудові;
- в) капітальні;
- г) природні?

10. Частковий міжнародний поділ праці полягає в:

- а) спеціалізації на певних видах готової продукції та послуг (предметна спеціалізація);
- б) спеціалізації та виготовленні окремих деталей, вузлів, їх компонентів, на стадіях технологічного процесу (технологічна спеціалізація);
- в) поділі країн-експортерів на індустриальні, сировинні та аграрні;
- г) правильна відповідь відсутня.

11. Чистий внутрішній продукт – це:

- а) сукупність доходів в економіці, отриманих резидентами від використання факторів виробництва (праця, земля, капітал, технології);
- б) національний дохід, збільшений на суму непрямих податків;

- в) додана вартість, вироблена резидентами в межах країни;
- г) витрати резидентів, включаючи уряд, на вітчизняні та іноземні товари та послуги.

12. До соціально-економічних факторів, що впливають на ступіть міжнародного поділу праці, належать:

- а) роль країни у світовій економіці;
- б) досягнутий рівень економічного та науково-технічного розвитку;
- в) структура національного виробництва та його організаційний механізм;
- г) усі відповіді правильні.

13. Лібералізація національних економік виражається в:

- а) підвищенні ролі взаємної торгівлі товарами та послугами (що дало можливість багатосторонньої лібералізації торгівлі під егідою ГАТТ/СОТ);
- б) створенні системи міждержавних організацій;
- в) відкритті виробничих філій на території інших країн із метою виходу на ринок цієї країни;
- г) запровадженні резервної валюти, впровадженні єдиної, універсальної валюти у світі, функціонуванні світових фондових бірж.

14. Вартість якого фактору виробництва виражається в заробітній платі:

- а) капітал;
- б) земля;
- в) праця;
- г) технології?

15. Одиничний міжнародний поділ праці полягає в:

- а) спеціалізації на певних видах готової продукції та послуг (предметна спеціалізація);
- б) спеціалізації та виготовленні окремих деталей, вузлів, їх компонентів, на стадіях технологічного процесу (технологічна спеціалізація);
- в) поділі країн-експортерів на індустріальні, сировинні та аграрні;
- г) правильна відповідь відсутня.

16. Факторний дохід – це:

- а) різниця між переказами робочих-мігрантів, які рахуються резидентами, із даної країни і до неї;
- б) ринкова вартість товарів та послуг, створених у географічних межах держави;

в) сума показників торговельного балансу, чистого факторного доходу та чистих трансфертів;

г) чистий факторний дохід, що враховує перекази робочих-мігрантів, як резидентів, так і нерезидентів країни, в якій вони працюють.

17. Система національних рахунків – це:

а) облікові символи, які використовуються для запису і узагальнення збільшення або зменшення певного виду доходів, витрат, активів, зобов'язання та власного капіталу країни;

б) сукупність міжнародно визнаних правил обліку міжнародної діяльності, в яких відображаються всі необхідні макроекономічні зв'язки, включаючи взаємодію національної та міжнародної економіки;

в) взаємозв'язок між бухгалтерськими рахунками внаслідок відображення на них господарських операцій;

г) спосіб узагальнення за економічно однорідними групами і поточного обліку результатів діяльності підприємств у певній країні.

18. Капітальні ресурси – це:

а) фізичні та розумові здатності працівників, затрачені ними в процесі виробництва;

б) інституційні одиниці (банки, фінансові, страхові компанії), які здійснюють фінансове посередництво та допоміжні фінансові послуги;

в) природні блага, що використовуються у виробництві товарів та послуг;

г) накопичений запас засобів у виробничій, грошовій або товарній формі, необхідних для створення матеріальних благ.

19. Абсорбція розраховується за формулою:

а) Національний дохід + Непрямі податки;

б) Відсоток на капітал + Рента на землю + Дохід працівників;

в) Споживання + Інвестиції;

г) Чистий внутрішній продукт + Амортизація основного капіталу.

20. Фактори виробництва за походженням поділяються на:

а) основні, розвинені;

б) загальні, спеціальні;

в) первинні, набуті;

г) унікальні та звичайні.

Семінарське заняття за темою 7.

Технологічний ресурс глобального економічного розвитку

Мета: дослідити етапи становлення техноглобалізму та розглянути основні форми його прояву.

Завдання:

виявити ключові тенденції глобального технологічного розвитку;
проаналізувати проблеми та суперечності техноглобалізму;
дослідити потенційні механізми нівелювання технологічних асиметрій глобального розвитку.

Компетентності: здатність застосовувати кумулятивні знання, науково-технологічні досягнення, інформаційні технології для досягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства, здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, здатність до аналізу основних проблем та суперечностей техноглобалізму, вміння ідентифікувати основні напрями міжнародного трансферу наукових знань та технологій.

Результати навчання: розуміти закономірності та тенденції розвитку світового господарства і феномену нової економіки з урахуванням процесів інтелектуалізації, інформатизації та науково-технологічного обміну.

Форма проведення: семінар – розгорнута дискусія з проблемних питань, дебати, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Семінар – розгорнута дискусія з проблемних питань:
технологічна стратифікація країн та регіонів у сучасних умовах розвитку;

основні країни-донори та країни-реципієнти наукових знань та технологій;

глокалізація новітніх технологій;

2. Дебати на тему "Ймовірність практичної імплементації стратегій наздоганяючого розвитку країнами, що перебувають на нижчому рівні технологічного укладу в сучасних умовах".

3. Доповідь-презентація на тему: "Особливості географічної дислокації об'єктів прав інтелектуальної власності", "Проблема захисту прав інте-

лектуальної власності в глобальному бізнес-середовищі", "Масштаби та регіональна специфіка технологічного шпіонажу".

4. Розв'язати задачу за таких умов:

Задача 1

Використовуючи методику розрахунку показників системи національних рахунків, знайти валовий національний продукт і сальдо поточних операцій платіжного балансу, якщо відомо (у млн дол.): абсорбція – 245; національний дохід – 110; чисті трансферти – 75; експорт – 80; імпорт – 32; чистий факторний дохід – 54.

Розв'язок

Торговельне сальдо:

$$TC = \text{Екс} - \text{Імп} = 80 - 32 = 48 \text{ (млн дол.)}$$

Валовий національний продукт:

$$\text{ВНП} = A + TC + D_{\text{ч.ф.}} = 245 + 48 + 54 = 347 \text{ (млн дол.)}$$

Сальдо поточних операцій платіжного балансу:

$$\text{СAB} = TC + D_{\text{ч.ф.}} + T_{\text{ч.}} = 48 + 54 + 75 = 177 \text{ (млн дол.)}$$

Відповідь

Валовий національний продукт – 347 млн дол.

Сальдо поточних операцій платіжного балансу – 177 млн дол.

5. Розв'язати задачу за таких умов:

Задача 2

Використовуючи методику розрахунку показників системи національних рахунків, знайти величину непрямих податків і валовий національний продукт, якщо відомо (в млн дол.): національний дохід – 155; амортизація основного капіталу – 32; чистий внутрішній продукт – 174; чистий факторний дохід – 120; торговельне сальдо – 38.

Розв'язок

Непрямі податки:

$$N_{\text{п}} = \text{ЧВП} - \text{НД} = 174 - 155 = 19 \text{ (млн дол.)}$$

Валовий внутрішній продукт:

$$\text{ВВП} = \text{ЧВП} + \text{Ам} = 174 + 32 = 206 \text{ (млн дол.)}$$

Валовий національний продукт:

$$\text{ВНП} = \text{ВВП} + D_{\text{ч.ф.}} = 206 + 120 = 326 \text{ (млн дол.)}$$

Відповідь

Непрямі податки – 19 млн дол.

Валовий національний продукт – 326 млн дол.

Глосарій: техноглобалізм, технологічний уклад, глобальний технологічний ринок, інтелектуальна власність, міжнародний трансфер технологій, об'єкти інтелектуальної власності, патент, ліцензія, ноу-хау, технологічний шпіонаж, "наздоганяючий розвиток", стратегії "наздоганяючого розвитку".

Семінарське заняття за темою 8. Людський ресурс глобальної економіки

Мета: проаналізувати людський вимір постіндустріалізму.

Завдання:

дослідити кількісну та якісну характеристику глобального людського ресурсу;

виявити складові елементи інтелектуального капіталу;

визначити та охарактеризувати роль креативного сектору в глобальному підприємстві;

Компетентності: здатність спілкуватися іноземною мовою, здатність працювати в команді, здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, вміння визначати економічну природу інноваційної праці, здатність до виокремлення креативної складової глобального бізнесу.

Результати навчання: визначати геоекономічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів; ідентифікувати зміни кон'юнктури ринків під дією невизначених факторів, здійснювати їх компаративний аналіз; критично оцінювати наслідки ідей та ухвалених рішень із метою прогнозування тенденції розвитку глобальних ринків

Форма проведення: бліц-опитування з питань, семінар-дискусія, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Питання до бліц-опитування:

економічна природа глобального людського ресурсу;

сутність інноваційної праці;

економічна природа дефініції "інтелектуальний капітал";

форми прояву інтелектуального капіталу у глобальній економіці;

креативний сектор глобального бізнесу та його сутність;

2. Семінар-дискусія на тему: "Економіка знань та фактори її формування".

3. Доповідь-презентація на тему: "Країнова та регіональна диференціація забезпеченості людським ресурсом у глобальній економічній системі", "Сучасні форми прояву інноваційної праці в системі факторів економіки знань", "Феномен штучного інтелекту в глобальній економіці".

4. Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Велика депресія і погляди економістів на природу криз

Велика депресія 30-х років ХХ ст. стала найбільшою економічною катастрофою в сучасній історії. Протягом 1929 – 1932 рр. промислове виробництво в усьому світі було значною мірою згорнуто, скоротилося майже наполовину в США, на 40 % – у Німеччині, приблизно на 30 % – у Франції і "лише" на 10 % – у Великої Британії, де економічна криза почалася ще в 20-х роках. Розвинені країни зіткнулися також із унікальною за своїми масштабами дефляцією, в результаті якої ціни впали майже на 25 % у Великої Британії, трохи більше 30 % – у Німеччині і США, і більше ніж на 40 % – у Франції. Однак найбільші втрати людського капіталу виражалися в безробітті. У 1933 р. безробіття в США охопило 1/4 всієї сукупної робочої сили. У 30-ті роки ХХ ст. катастрофічне зростання безробіття пережила також Німеччина.

Велика депресія стала глобальним явищем, перекинувшись із розвинених країн у країни, що розвиваються. Чим же була викликана настільки великомасштабна, всеосяжна криза? Економісти, історики та суспільствознавці ніколи не відчували дефіциту гіпотез для відповіді на це питання. Велика депресія в набагато більшій мірі, ніж будь-яка інша подія, стала стимулом для розвитку макроекономіки. Кейнс був першим, хто дав раціональне пояснення цьому феномену. Головним фактором, який призвів

до депресії, він вважав коливання у впевненості інвесторів щодо майбутнього. У своїй "Загальній теорії" він проаналізував макроекономічне середовище, що дозволило пояснити хронічне безробіття того часу, а також запропонувати дії, щоб перетворити фіскально-грошову політику в знаряддя антикризової боротьби.

Покоління потому Мілтон Фрідмен, лауреат Нобелівської премії, а також його співавтор Анна Шварц в якості головної причини вказували надмірно сильну політику стримування економічного зростання, що практикувалась у Сполучених Штатах в 1929 – 1933 рр. У їх спільній праці вони стверджують, що всі заходи щодо зміни грошової політики, спрямовані на боротьбу з наростаючим валом банківських банкрутств початку 30-х років ХХ ст., закінчилися повним провалом, внаслідок чого грошова політика не змогла протистояти переростанню звичайного спаду в межах ділового циклу в катастрофічну депресію.

Ще одне пояснення було запропоновано Пітером Теміном із Масачусетського технологічного інституту, який стверджував, що Велика депресія з'явилася запізнілим результатом першої світової війни. Як і у випадку з більшістю інших проблем економічної теорії, не існує якого-небудь загальноприйнятого погляду на причини Великої депресії і природу її механізмів. Водночас є кілька різних підходів, кожен з яких фокусує увагу на одному з аспектів кризи і частково пояснює цей безумовно складний макроекономічний феномен.

Прихильники теорії реального ділового циклу твердять, що й кейнсіанці, і монетаристи невірні вказують джерела потрясінь в економіці. На їхню думку, пояснення спостережуваних економічних флуктуацій лежить не у сфері попиту або політики, а в технологічних шоках. Інші економісти, що належать до так званих "неокейнсіанців", прагнуть створити більш життєздатну теоретичну базу для основоположних ідей Кейнса (ринкова економіка не є автоматично регульованою, номінальні ціни і зарплата реагують недостатньо швидко для того, щоб постійно приводити до повної зайнятості, державне втручання здатне допомогти стабілізації економіки).

Сьогодні, через 45 років після смерті Кейнса, що пройшли в запеклих суперечках, коли вже досягнуті значні результати в розвитку теорії макроекономіки, може бути зроблений один безперечний висновок. Навіть враховуючи той факт, що "Загальна теорія" була епохальним внеском у науку, вона не може бути визнана всеосяжною. Увага Кейнса була зосереджена

на потрясіннях в економіці, що відбуваються в результаті зрушень в інвестиційному процесі; тепер ми знаємо, що економіка також схильна й іншим типам потрясінь. Кейнс доводив, що економіка не завжди здатна плавно пристосуватися до несприятливого потрясіння, іншими словами, вона не в змозі підтримувати високий обсяг випуску і низький рівень безробіття.

Тепер ми знаємо, що адаптаційні здатності економіки значною мірою залежать від її економічних інститутів, а останні значно розрізняються по країнах. Отже, аналіз економічних коливань можливий, коли охоплює все різноманіття причин і результатів.

1. Чим характеризувалася Велика депресія?

2. Як різні економісти пояснюють причини Великої депресії? З яким із пояснень ви б погодилися і чому?

3. У чому полягають основні відмінності поглядів кейнсіанців і монетаристів на джерела потрясінь в економіці?

4. Які з причин спадів в економіці, позначених в кейсі, здаються вам найбільш ймовірними? Аргументуйте вашу відповідь.

5. Опитування. Тести.

1. Кару – це:

а) община факторій, об'єднання, яке виступало посередником у міждержавному обміні за часів Античної Греції та Риму;

б) торговельний посередник за часів Великих географічних відкриттів;

в) службова особа або торговельний агент палацу чи храму за часів Античної Греції та Риму;

г) правильна відповідь відсутня.

2. Одним із видом міждержавної торгівлі за часів Стародавнього світу була:

а) міжнародна торгівля;

б) транзитна торгівля;

в) реекспортний тип;

г) торгівля відсутня.

3. Історично першою світовою валютною системою є:

а) Паризька;

б) Ямайська;

в) Бреттон-Вудська;

г) правильна відповідь відсутня.

4. Який вид торгівлі переважав у Стародавній Греції та Римі:

- а) зовнішня;
- б) внутрішня;
- в) торгівля відсутня;
- г) правильна відповідь відсутня?

5. Яка країна від середини XVII ст. до середини XX ст. була світовим лідером у виробництві залізничного устаткування, парових котлів, виробів хімічної промисловості:

- а) Австро-Угорщина;
- б) Велика Британія;
- в) Німеччина;
- г) Росія?

6. Найбільшими експортерами позичкового капіталу у XIX – XX ст. були такі країни:

- а) Росія, Японія, США, Австро-Угорщина;
- б) Велика Британія, Росія, Канада, Єгипет;
- в) Велика Британія, Франція, Німеччина, Бельгія, Швейцарія;
- г) Іспанія, США, Австро-Угорщина.

7. Основними соціально-економічними наслідками Великих географічних відкриттів є:

- а) зміцнення позицій міської і сільської буржуазії;
- б) посилення нових тенденцій в економічній політиці європейського абсолютизму;
- в) формування колоніальної системи;
- г) усі відповіді правильні.

8. На початку XXI ст. у сільському, лісовому і рибному господарстві країн із середнім рівнем економічного розвитку залишалося працювати:

- а) менше як 10 % працездатного населення;
- б) 15 – 25 % працездатного населення;
- в) 50 – 70 % працездатного населення;
- г) більш як 80 % працездатного населення.

9. Тамкару – це:

- а) об'єднання, яке виступало посередником у міждержавному обміні за часів Античної Греції та Риму;

- б) торговельний посередник за часів Великих географічних відкриттів;
- в) службова особа або торговельний агент палацу чи храму за часів Античної Греції та Риму;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. У 1976 році почала діяти така світова валютна система:

- а) Паризька;
- б) Ямайська;
- в) Бреттон-Вудська;
- г) правильна відповідь відсутня.

11. Який вид торгівлі переважав у Стародавній Греції та Римі:

- а) зовнішня;
- б) внутрішня;
- в) торгівля відсутня;
- г) транзитна?

12. Яка країна від середини XVII ст. до середини XX ст. була світовим лідером у виробництві устаткування, машин, чорних металів:

- а) Австро-Угорщина;
- б) Велика Британія;
- в) Франція;
- г) Німеччина?

13. Найбільшими експортерами позичкового капіталу у XIX – XX ст. були такі країни:

- а) Росія, США;
- б) Велика Британія, Росія, Канада, Єгипет;
- в) Китай, Канада, Іспанія, Греція;
- г) Велика Британія, Китай, Єгипет.

14. Для виникнення й розвитку капіталістичного виробництва необхідні такі умови:

а) наявність багатьох бідних людей, юридично вільних, але позбавлених засобів виробництва та існування і змушених найматися на роботу до капіталіста;

б) нагромадження в руках невеликого числа людей значного грошового багатства, необхідного для створення та ведення капіталістичного підприємства;

- в) наявність багатьох багатих людей, котрі мають у розпорядженні засоби виробництва та бажають їх перепродати;
- г) відповіді а та б правильні.

15. "Майстернею світу" від XVIII ст. до першої половини XX ст. вважалася:

- а) Велика Британія;
- б) Австро-Угорщина;
- в) Фінляндія;
- г) Німеччина.

16. На початку XXI ст. у сільському, лісовому і рибному господарстві економічно розвинутих країн залишалося працювати:

- а) менш як 10 % працездатного населення;
- б) більш як 15 % працездатного населення;
- в) менш як 1 % працездатного населення;
- г) більш як 25 % працездатного населення.

17. У тезі "Головну відповідальність за розвиток" несуть, звичайно, економічно розвинуті країни, на які припадає лише 20 % населення Землі і майже 80 % споживаних людством природних ресурсів", упустило слово:

- а) екологічної ситуації;
- б) соціальних хвороб;
- в) демографічного вибуху;
- г) сфери ІТ.

18. Головною відмінною ознакою епохи первісного нагромадження капіталу є:

- а) паралельно з торговим капіталом у цей період розвивався позичковий, або банківський, капітал, який прийшов на зміну середньовічному лихварству;
- б) розвиток торгівлі привів до змін у сфері виробництва – як сільськогосподарського, так і промислового;
- в) розвиток товарно-грошових відносин, становлення ринкової економіки, яка наклала відбиток на всі сторони суспільного життя того часу;
- г) усі відповіді правильні.

19. Зародження експортно-імпоротної торгівлі відбулося в:

- а) Вавілонії;
- б) Римі;
- в) Китаї;
- г) Лісабоні.

20. У тезі "Особливість _____ на рубежі 19 – 20 століть полягала в тому, що, як правило, вона формувалася на сімейно-династійній основі. У США, наприклад, олігархія трималася на таких сімействах як Рокфеллери, Мюллери, Дюбони. У Великої Британії: Ротшільди, Шредери. У Німеччині панували Сіменси, Тіссони", упущено слово:

- а) транснаціональна компанія;
- б) міжнародна організація;
- в) фінансова олігархія;
- г) інфраструктура.

Глосарій: постіндустріалізм, глобальний людський ресурс, інтелектуальний капітал, інноваційна праця, креативний сектор глобального бізнесу, штучний інтелект.

Семінарське заняття за темою 9.

Глобальна економіка як прогностична реальність

Мета: дослідити особливості сучасної глобальної економічної політики.

Завдання:

охарактеризувати суб'єкти та об'єкти глобального управління;
проаналізувати напрями та інститути реалізації глобальної економічної політики;

дослідити роль глобальної економічної політики в гармонізації національних інтересів.

Компетентності: здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність до формулювання основних принципів глобальної економічної політики; знання компетенцій регуляторних інститутів глобальної економіки.

Результати навчання: систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки

і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач, практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Форма проведення: бліц-опитування, семінар-дискусія, ділова гра, доповідь-презентація.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Бліц-опитування на тему: "Суб'єктно-об'єктна диспозиція глобального управління".

2. Семінар-дискусія на тему: "Проблема гармонізації національних політик в умовах формування глобального економічного простору".

3. Ділова гра на тему: "Функціональна специфіка держави в глобальній інституціональній інфраструктурі. Майбутнє національної держави".

4. Доповідь-презентація на тему: "Криза прийняття та ефективності практичної імплементації рішень міжнародних організацій", "Роль міжнародних неурядових організацій та клубів у визначенні пріоритетних напрямів формування глобальної економічної політики".

5. Розв'язати задачу за таких умов:

Задача 1

Застосувавши формули основних показників міжнародної торгівлі, знайти відсутні дані (табл. 1):

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
1. Експорт	118,13	105,95	100,64		101,27
2. Імпорт			54,68	52,13	
3. Торговий оборот	178,87			149,82	
4. Торгове сальдо		3,12			0,27
5. ВВП		386,93			402,64
6. Експортна квота	0,31		0,25		
7. Імпортна квота				0,13	
8. Темп росту експорту					
9. Темп приросту експорту					

Методичні рекомендації до вирішення завдань

Показники обсягу міжнародної торгівлі (МТ):

Експорт-вивезення товару з країни;

Імпорт-ввезення товару в країну;

торговий оборот (ТО) – сукупний обсяг експорту й імпорту за визначений період часу;

фізичний обсяг МТ – оцінка обсягу експорту-імпорту за визначений період часу в постійних цінах;

генеральна торгівля – вартість ТО і транзитних товарів;

спеціальна торгівля – чистий ТО;

реекспорт – вивіз раніше завезеного товару, без його переробки;

реімпорт – увіз раніше вивезених товарів без переробки. Показники

за критерієм структури міжнародної торгівлі:

товарної (структура експорту й імпорту по товарних позиціях);

географічної (структура експорту й імпорту по групах країн і регіонам);

інституціональний (структура експорту й імпорту за суб'єктами і методами товарного обміну).

Показники динаміки міжнародної торгівлі:

темп росту експорту:

$$T_{pe} = (E_{зр} / E_{бр}) \times 100 \%,$$

де $E_{зр}$ – обсяг експорту у звітному році;

$E_{бр}$ – обсяг експорту в базисному році;

темп росту імпорту:

$$T_{pi} = (I_{зр} / I_{бр}) \times 100 \%,$$

де $I_{зр}$ – обсяг імпорту в звітному році;

$I_{бр}$ – обсяг імпорту в базисному році;

темп росту ТО:

$$T_{рто} = (TO_{зр} / TO_{бр}) \times 100 \%,$$

де $TO_{зр}$ – обсяг ТЕ у звітному році;

$TO_{бр}$ – обсяг ТЕ в базисному році;

темпер приросту експорту:

$$T_{\text{пре}} = (T_{\text{резр}} / T_{\text{ребр}}) \times 100 \%,$$

де $T_{\text{резр}}$ – темп росту експорту у звітному році;

$T_{\text{ребр}}$ – темп росту експорту в базисному році;

темпер приросту імпорту:

$$T_{\text{при}} = (T_{\text{різр}} / T_{\text{рібр}}) \times 100 \%,$$

де $T_{\text{різр}}$ – темп росту імпорту у звітному році;

$T_{\text{рібр}}$ – темп росту імпорту в базисному році;

темпер приросту ТО:

$$T_{\text{пто}} = (T_{\text{птозр}} / T_{\text{птобр}}) \times 100 \%,$$

де $T_{\text{птозр}}$ – темп росту ТЕ у звітному році;

$T_{\text{птобр}}$ – темп росту ТО в базисному році.

Показники результативності міжнародної торгівлі:

торгове сальдо – різниця між вартісним обсягом експорту й імпорту товарів окремої країни за рік;

сальдо балансу послуг – різниця між вартістю послуг, які надає країна, і вартістю послуг, які вона імпортує;

сальдо некомерційних операцій – різниця між доходами від інвестицій, грошових переказів, внесків, переміщення коштів у спадщину, при рішенні сімейних проблем;

сальдо балансу поточних операцій – це сума торгового сальдо, балансу послуг і некомерційних операцій;

експорт на душу населення – вартісний обсяг експорту за рік, ділений на кількість населення в даній країні;

імпорт на душу населення – вартісний обсяг імпорту за рік, ділений на кількість населення в даній країні;

торговий оборот на душу населення – вартісний обсяг ТО за рік, ділений на кількість населення в даній країні;

експортна квота – відношення вартісного обсягу експорту до ВВП:

$$E_{\text{кв}} = E_{\text{зр}} / \text{ВВП} \times 100 \%;$$

імпортна квота – відношення вартісного обсягу імпорту до ВВП:

$$I_{\text{кв}} = I_{\text{зр}} / \text{ВВП} \times 100 \%;$$

квота ТО – відношення вартісного обсягу ТО до ВВП:

$$T_{\text{окв}} = T_{\text{озр}} / \text{ВВП} \times 100 \%.$$

6. Розв'язати задачу за таких умов:

Задача 1

Дані про показники експортних операцій країни подано в табл. 2.

Таблиця 2

Показники експортних операцій

Показники	Умовні позначення	Базисний рік	Звітний рік
Валютний виторг за реалізовану експортну продукцію, млрд грн	ВЕ	28,6	31,4
Внутрішня вартість експортної продукції, млрд грн	СЕ	26,4	29,9
Середні залишки оборотних коштів для виробництва експортної продукції, млрд грн	ЗСЕ	2,4	2,7

Необхідно обчислити:

- 1) коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію;
- 2) бюджетну ефективність експорту;
- 3) оборотність коштів, вкладених в експорт.

Розв'язок

- 1) коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію:

$$DO_{(\text{базис, звіт})} = \text{ВЕ} / \text{ЗСЕ}, I_{\text{від}} = K_{\text{звіт}} / K_{\text{баз.}}$$

$$K_{\text{баз}} = 28,6 / 2,4 = 11,9 \text{ грн на 1 грн}; K_{\text{звіт}} = 31,4 / 2,7 = 11,6 \text{ грн на 1 грн},$$

$I_R = 11,6 / 11,9 = 0,977$ чи 97,7, тобто віддача коштів, вкладених в експортну продукцію країни скоротилася на 2,3 %;

2) бюджетна ефективність експорту:

$$ЕБ = ВЕ / СЕ;$$

$$ЕБ_0 = 28,6 / 26,4 = 1,083, ЕБ_1 = 31,4 / 29,9 = 1,050 \text{ грн на } 1 \text{ грн.}$$

$$I_e = ЕБ_1 / ЕБ_0 = 1,050 / 1,083 = 0,9697 \text{ чи } 97 \% , \text{ тобто знизилася на } 3 \% ;$$

3) число оборотів коштів, вкладених в експорт:

$$n = СЕ / ЗСЕ, n_0 = 26,4 / 2,4 = 11,0, n_1 = 29,9 / 2,7 = 11,07.$$

$I_n = n_1 / n_0 = 11,7 / 11 = 1,0067$ чи 100,7 %, тобто оборотність коштів, вкладених в експортну продукцію, підвищилася на 0,7 %.

Відповідь

1) коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію – 0,977;

2) бюджетну ефективність експорту – 0,9697;

3) оборотність коштів, вкладених в експорт – 1.

Методичні рекомендації до вирішення завдань

Бюджетна ефективність – це співвідношення між валютним виторгом за експортну продукцію (ВЕ) і вартістю продукції у внутрішніх цінах (СЕ):

$$ЕБ = ВЕ / СЕ.$$

Економічна ефективність – це відношення вартості експортної продукції у внутрішніх цінах до витрат на її виробництво:

$$ЕЕ = СЕ / ЗЕ.$$

Коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію – це відношення валютного виторгу за реалізовану експортну продукцію до величини середніх залишків оборотних коштів для виробництва експортної продукції:

$$ДО_{(базис, звіт)} = ВЕ / ЗСЕ.$$

Оборотність коштів, вкладених в експорт – це відношення значення внутрішньої вартості експортної продукції до величини середніх залишків оборотних коштів для виробництва експортної продукції:

$$n = СЕ / ЗСЕ.$$

Глосарій: глобальна економічна політика, суб'єкти глобальної економічної політики, об'єкти глобальної економічної політики, міжнародна організація, неурядові організації, неформальні клуби.

**Семінарське заняття за темою 10.
Регулятивні механізми глобальної економіки
та темою 11. Міжнародні стратегії глобалізації**

Мета: дослідити економічну природу механізмів глобальної економіки та виявити сутність сучасних стратегій глобалізації.

Завдання:

з'ясувати особливості феномену "глобалізація";
дослідити та охарактеризувати фактори глобальних трансформацій;
оцінити ступінь глобалізованості країн із різним рівнем соціально-економічного розвитку;

проаналізувати сучасні імперативи глобалізаційних процесів та виявити форми проявів ключових суперечностей глобального розвитку.

Компетентності: здатність до аналізу і синтезу інформації, навички володіння інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел), здатність застосовувати знання на практиці, виокремлення особливостей та тенденцій сучасного етапу становлення глобальної економіки, здатність до аналізу новітніх тенденцій глобального розвитку та форм їх прояву.

Результати навчання: визначати геоекономічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів.

Форма проведення: міні-лекція, семінар – розгорнута бесіда, робота в малих творчих групах.

Методичні рекомендації до практичних завдань

1. Міні-лекція.
2. Питання для розгорнутої бесіди:
сутність механізмів глобальної економіки;
сучасна специфіка структури глобальної економіки;

система сучасних глобальних імперативів та характер їх прояву;
суперечності сучасних стратегій глобалізації.

3. Робота в малих творчих групах на тему: "Міжнародні стратегії глобалізації".

4. Опитування. Тести.

1. Міжнародна торгівля – це:

а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;

б) внутрішній ринок, частина котрого орієнтується на іноземних покупців;

в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;

г) сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що представляє собою сукупність зовнішньої торгівлі усіх країн світу.

2. Вільна торгівля – це:

а) регулювання зовнішньоекономічної діяльності через дозволи, видані державними органами на експорт чи імпорт товару у встановлених обсягах на визначений проміжок часу;

б) державні заходи впливу на міжнародну торгівлю з метою регулювання структури та напряму міжнаціональних потоків товарів і послуг та контролю за світовим рухом факторів виробництва;

в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;

г) політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

3. Протекціонізм – це:

а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;

б) державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торгової політики;

в) кількісне обмеження на обсяг товару, що може бути імпортованим/експортованим за визначений проміжок часу;

г) політика мінімального державного втручання в зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

4. Адвалорне мито нараховується у:

- а) встановленому розмірі на одиницю виміру товару;
- б) відсотках до митної вартості товару;
- в) вигляді комбінації адвалорного та специфічного способів;
- г) багатосторонньому пільговому режимі.

5. До кількісних методів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі відносять такі інструменти:

- а) ембарго, квотування, ліцензування;
- б) технічні бар'єри, державні закупівлі;
- в) субсидії;
- г) експортне кредитування.

6. Квотування – це:

- а) кількісне обмеження на обсяг товару, що може бути імпортованим/експортованим за визначений проміжок часу;
- б) дозвіл на введення або виведення того чи іншого товару протягом року без обмежень кількості угод;
- в) грошові виплати спрямовані на підтримку національних виробників та опосередковану дискримінацію імпорту;
- г) метод нетарифної торгової політики продажу товарів на зовнішні ринки за цінами нижчими за світові.

7. Специфічне мито нараховується у:

- а) встановленому розмірі на одиницю виміру товару (вага, площа, об'єм);
- б) відсотках до митної вартості товару;
- в) вигляді комбінації адвалорного та специфічного способів;
- г) багатосторонньому пільговому режимі.

8. Експортне кредитування – це:

- а) дотування використовуваних матеріалів, витрат на зарплату, проведення досліджень, створення і використання інфраструктури;
- б) прямі або непрямі субсидії, які надаються залежно від обсягу виробництва або експорту;
- в) фінансовий метод нетарифного регулювання, який передбачає фінансове стимулювання державного розвитку експорту національними виробниками;

г) дозвіл на введення або виведення того чи іншого товару протягом року без обмежень кількості угод.

9. Технічні бар'єри – це:

а) всі державні заходи контролю та обмежень, пов'язані з вимогами до технічних параметрів товару, які можуть бути використані як засіб обмеження доступу тих чи інших товарів на внутрішній ринок країни;

б) письмовий дозвіл строком до 1 року на ввезення або вивезення товару, що видається владою конкретній фірмі на здійснення однієї зовнішньоторговельної угоди;

в) дозвіл ввезти чи вивезти даний товар до будь-якої країни за певний проміжок часу без обмежень його кількості або вартості;

г) дозвіл на введення або виведення того чи іншого товару протягом року без обмежень кількості угод.

10. Письмовий дозвіл строком до 1 року на ввезення або вивезення товару, що видається владою конкретній фірмі на здійснення однієї зовнішньоторговельної угоди – це:

а) генеральна ліцензія;

б) глобальна ліцензія;

в) разова ліцензія;

г) субсидування.

11. Дотування використовуваних матеріалів, витрат на зарплату, проведення досліджень, створення і використання інфраструктури – це:

а) опосередковані субсидії;

б) субсидування витрат;

в) субсидування товару;

г) зворотний демпінг.

12. Зустрічний демпінг – це:

а) дотування використовуваних матеріалів, витрат на зарплату, проведення досліджень, створення і використання інфраструктури;

б) тимчасовий епізодичний продаж товарів на зовнішньому ринку за низькими цінами у зв'язку з тим, що в експортерів накопичилися великі запаси товарів;

в) фінансовий метод нетарифного регулювання, який передбачає фінансове стимулювання державного розвитку експорту національними виробниками;

г) взаємні поставки одного і того самого товару між двома країнами за зниженими, демпінговими цінами.

13. До фінансових методів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі відносять такі інструменти:

- а) ембарго, квотування, ліцензування;
- б) технічні бар'єри, державні закупівлі;
- в) субсидії, експортне кредитування, демпінг;
- г) імпортне кредитування.

14. Квотування – це:

- а) кількісне обмеження на обсяг товару, що може бути імпортованим/експортованим за визначений проміжок часу;
- б) дозвіл на введення або виведення того чи іншого товару протягом року без обмежень кількості угод;
- в) грошові виплати спрямовані на підтримку національних виробників та опосередковану дискримінацію імпорту;
- г) метод нетарифної торгової політики продажу товарів на зовнішні ринки за цінами нижчими за світові.

15. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності через дозволи, видані державними органами на експорт чи імпорт товару у встановлених обсягах на визначений проміжок часу – це:

- а) ембарго;
- б) демпінг;
- в) експортні квоти;
- г) ліцензування.

16. Тарифні квоти – це:

- а) максимальний обсяг певної категорії товарів, які дозволено імпортувати з території країни протягом встановленого терміну;
- б) квоти, які встановлюються на товар із визначенням конкретної країни, куди товар може експортуватися, або з якої він може імпортуватися;
- в) квоти, які встановлюються на товар без зазначення конкретних країн, куди товар експортується, або з яких він імпортується;
- г) визначення кількості товару, дозволеного до вивозу за особливою, більш низькою ставкою тарифу протягом певного періоду часу.

17. Квоти, які встановлюються на чітко визначений період календарного року (як правило на три місяці) і застосовуються зазвичай для сільськогосподарської продукції – це:

- а) ембарго;
- б) демпінг;
- в) сезонні квоти;
- г) глобальні квоти.

18. Квота, яка встановлюється на товар з визначенням групи країн, куди товар експортується, або з яких він імпортується – це:

- а) разова ліцензія;
- б) індивідуальна квота;
- в) демпінг;
- г) групова квота.

19. Індивідуальна квота – це:

а) максимальний обсяг певної категорії товарів, які дозволено імпортувати з території країни протягом встановленого терміну, визначається у натуральних чи вартісних одиницях;

б) квота, яка встановлюється на товар із визначенням конкретної країни, куди товар може експортуватися, або з якої він може імпортуватися;

в) дозвіл на введення або виведення того чи іншого товару протягом року без обмежень кількості угод;

г) квота, що вводиться державою для захисту вітчизняних товаровиробників, для регулювання попиту та пропозиції на внутрішньому ринку.

20. Максимальний обсяг певної категорії товарів, які дозволено експортувати з території країни протягом встановленого терміну, визначається в натуральних чи вартісних одиницях – це:

- а) ліцензування;
- б) експортні квоти;
- в) демпінг;
- г) квотування.

Рекомендована література

Основна

1. Глобальна економіка : навч. посіб. / П. Мазурок, Б. Одягайло, В. Кулішов та ін. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 208 с.
2. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование : монография / под ред. Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. – Киев : КНЭУ, 2013. – 466 с.
3. Шевчик Б. Сучасні економічні теорії глобальних систем / Б. Шевчик. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 352 с.

Додаткова

4. Аллен Р. Глобальная экономическая история / Р. Аллен. – Москва : Изд-во ин-та Гайдара, 2013. – 224 с.
5. Ариэли Д. Поведенческая экономика. Почему люди ведут себя иррационально и как заработать на этом / Д. Ариэли. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 296 с.
6. Бренер Р. Экономика глобальной турбулентности: развитие капиталистические экономики в период от долгого бума до долгого спада. 1945 – 2005 / Р. Бренер. – Москва : ИД ВШЭ, 2014. – 556 с.
7. Бузгалин А. Глобальный капитал. В 2 т. / А. Бузгалин, А. Колганов. – Москва : Ленанд, 2015. – Т. 1. – 640 с. ; Т. 2. – 912 с.
8. Гальчинский А. Кризис и циклы мирового развития / А. Гальчинский. – Киев : АДЕФ-Украина, 2013. – 480 с.
9. Голдстоун Дж. Почему Европа. Возвышение Запада в мировой истории, 1500 – 1850 / Дж. Голдстоун. – Москва : Изд-во ин-та Гайдара, 2014. – 224 с.
10. Льюис Р. Столкновение культур. Путеводитель для всех, кто делает бизнес за границей / Р. Льюис. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 640 с.
11. Родрик Д. Парадокс глобализации: демократия и будущее мировой экономики / Д. Родрик. – Москва : Изд-во ин-та Гайдара, 2014. – 576 с.

Інформаційні ресурси

12. Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.kiev.ua.

13. Сайт Державного комітету статистики. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

14. Сайт Державної митної служби України. – Режим доступу : www.customs.gov.ua.

15. Сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

16. Сайт Міжнародного валютного фонду. – Режим доступу : www.imf.org.

17. Сайт Міжнародної торгової палати. – Режим доступу : www.iccwbo.org.

18. Сайт Міжнародної фінансової корпорації. – Режим доступу : www.ifc.org.

19. Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6845>.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до проведення практичних занять за темами	7
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади глобальних досліджень	7
Семінарське заняття за темою 1. Економічна природа глобальних трансформацій.....	7
Семінарське заняття за темою 2. Становлення і сучасний формат глобальної економіки	10
Семінарське заняття за темою 3. Глобальний економічний цикл.....	12
Семінарське заняття за темою 4. Функціонування глобальних ринків.....	15
Семінарське заняття за темою 5. Глобальний бізнес.....	17
Змістовий модуль 2. Сучасний стан, проблеми та перспективи глобальної економіки.....	21
Семінарське заняття за темою 6. Суперечності і дуалізм сучасного етапу глобалізації.....	21
Семінарське заняття за темою 7. Технологічний ресурс глобального економічного розвитку.....	26
Семінарське заняття за темою 8. Людський ресурс глобальної економіки.....	28
Семінарське заняття за темою 9. Глобальна економіка як прогностична реальність.....	35
Семінарське заняття за темою 10. Регулятивні механізми глобальної економіки та темою 11. Міжнародні стратегії глобалізації	41
Рекомендована література.....	47
Основна.....	47
Додаткова.....	47
Інформаційні ресурси	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань та семінарських занять
для студентів спеціальності
292 "Міжнародні економічні відносини";
освітня програма "Міжнародний бізнес"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Литвиненко** Аліна Олександрівна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2021 р. Поз. № 217 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*